

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балабақшада қауіпсіз орта құру: тәрбиешінің жауапкершілігі мен рөлі

ЖАРИЯЛАНДЫ
17.05.2025

ТІРЕК СӨЗДЕР

бала құқығы, балабақша, жауапкершілік, қауіпсіз орта, қауіпсіздік мәдениеті, мектепке дейінгі тәрбие, психологиялық қауіпсіздік, тәрбиеші

СІЛТЕМЕ

<https://bilimger.kz/179448/>

Туртаева Улбике Калдыбаевна

Балжан бөбекжай-бақшасы жеке мекемесі

Тәрбиеші

Аннотация

Бұл мақалада балабақшада қауіпсіз ортаны қалыптастырудағы тәрбиешінің жауапкершілігі мен рөлі қарастырылады. Мектепке дейінгі ұйымдардағы қауіпсіздік мәселесі балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік әл-ауқатын қамтамасыз етуде аса маңызды. Тәрбиеші тек білім мен тәрбие беруші ғана емес, сонымен қатар қауіпсіздік кепілі. Мақалада тәрбиешінің кәсіби міндеттері, балалармен қарым-қатынас орнатудағы ұстанымдары, мекеме ішіндегі қауіпсіздік мәдениетін қалыптастырудағы белсенді рөлі сипатталады. Сонымен қатар, тәрбиешінің құқықтық және этикалық жауапкершілігіне де мән беріледі. Жұмыс барысында заманауи зерттеулер мен нормативтік құжаттарға сүйеніп, практикалық ұсыныстар мен тиімді әдіс-тәсілдерге де тоқталып өтеміз.

Кілт сөздер: балабақша, қауіпсіз орта, тәрбиеші, жауапкершілік, бала құқығы, мектепке дейінгі тәрбие, психологиялық қауіпсіздік, қауіпсіздік мәдениеті.

Кіріспе

Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбиелеу мен оқыту процесі тек білім беру функциясымен ғана шектелмей, балалардың жан-жақты қауіпсіздігін қамтамасыз ету міндетін де қамтиды. Қазіргі таңда балаларға қатысты зорлық-зомбылық, немқұрайлық, әлеуметтік қысым сияқты мәселелер белең алуда. Осындай жағдайда тәрбиешінің кәсіби дайындығы мен тұлғалық ұстанымдары ерекше рөл атқарады. Тәрбиеші – балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуші негізгі тұлға. Ол физикалық қауіпсіздікпен қатар, эмоционалдық және әлеуметтік қауіпсіз ортаны да құруға жауапты. Сондықтан

бұл мақалада тәрбиешінің мектепке дейінгі ұйымдарда қауіпсіз орта қалыптастырудағы орны мен жауапкершілігі жан-жақты қарастырылады. Сонымен қатар, тәрбиешінің қауіпсіз орта қалыптастырудағы білімі мен құзыреттілігі, педагогикалық стратегиялары, этикалық ұстанымдары мен инновациялық тәсілдері де кеңінен талқыланады.

Қауіпсіз білім беру ортасының маңыздылығы

Балабақшадағы қауіпсіздік тек төтенше жағдайлардың алдын алумен ғана шектелмейді. Ол баланың өз-өзіне сенімді болуына, ішкі еркіндік сезімін қалыптастыруына, қоршаған ортаға деген сенімді көзқарасын нығайтуға тікелей әсер етеді. Балалар үшін тұрақты және қолайлы орта – олардың тұлғалық дамуына қажетті басты факторлардың бірі. Тәрбиеші қауіпсіз ортада баланың өзін еркін сезінуін, өз ойын ашық білдіруін, қорқынышсыз әрекет етуін қамтамасыз етеді. Қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыруда балаларды түрлі ережелер мен тәртіптерге баулу, өмір қауіпсіздігі ережелерін түсіндіру, бір-біріне деген құрмет пен қамқорлықты дамыту маңызды. Осындай ортада бала өз мүмкіндіктерін толық аша алады. Сонымен қатар, ата-аналармен тұрақты байланыс орнатып, олардың да сенімін арттыру тәрбиешінің маңызды функцияларының бірі болып табылады[1]. Балалар психологиясында қауіпсіз орта – бұл баланың өзін қауіптен, қудалаудан, кемсітуден қорғалған сезінуі. Мұндай ортада бала қарым-қатынас пен іс-әрекетте өзін сенімді сезініп, шығармашылық және танымдық қабілеттерін еркін дамыта алады.

Тәрбиешінің кәсіби және этикалық жауапкершілігі

Тәрбиешінің рөлі балабақшадағы қауіпсіздікпен тығыз байланысты. Ол тек білім мен дағды беруші маман ғана емес, сонымен қатар моральдық-этикалық құндылықтарды жеткізуші тұлға. Тәрбиеші балалармен күнделікті жұмыс барысында олардың мінез-құлқын бақылап, кез келген ауытқушылықты ерте кезеңде анықтап, қажетті шараларды қолға алуы тиіс. Сонымен қатар, ол әр балаға жеке тұлға ретінде қарап, оның ерекшеліктерін ескеріп, психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуі қажет. Тәрбиеші педагогикалық әдеп пен этиканы сақтау арқылы балаларға үлгі бола білуі тиіс. Бұл жерде педагогтың өзін-өзі ұстауы, дауыс ырғағы, эмоцияны басқаруы, балалармен қарым-қатынас стилі ерекше маңызды рөл атқарады. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында педагогтың этикалық кодексі, бала құқығын сақтау, дискриминацияға жол бермеу туралы нақты талаптар көрсетілген[2]. Сонымен қатар, тәрбиеші өзінің кәсіби дамуына ұмтылып, заманауи қауіпсіздік стандарттары мен жаңа әдістемелермен танысып отыруы қажет. Балаларға деген эмпатия, шыдамдылық, әділдік – қауіпсіз ортаның негізін қалайтын тәрбиешінің негізгі қасиеттері болып табылады. Этикалық нормаларды ұстану арқылы педагог балаға сенім мен құрмет атмосферасын қалыптастырады.

Қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі тәрбиешінің практикалық іс-әрекеттері

Қауіпсіз орта құру үшін тәрбиеші күнделікті тәжірибесінде нақты әрі жүйелі әрекеттер

жасауға тиіс. Оған ойын және сабақ процесінде балалардың денсаулығына қауіп төндіретін факторларды болдырмау, материалдық базаның жағдайын қадағалау, жабдықтардың қауіпсіздігіне мән беру жатады. Сондай-ақ, балалар арасында жағымды қарым-қатынас қалыптастыру, жанжалдарды бейбіт жолмен шешуге үйрету, эмоцияны басқару қабілеттерін дамыту арқылы ішкі психологиялық қауіпсіздік ортасын да құру қажет. Балаларға төтенше жағдайлар кезінде өзін-өзі ұстау ережелерін үйрету, эвакуациялық жоспармен таныстыру, ойыншықтардың және құралдардың тазалығы мен қауіпсіздігіне мән беру тәрбиешінің күнделікті міндетіне айналуы тиіс. Бұл ретте мекеме әкімшілігімен, медицина қызметкерлерімен және ата-аналармен бірлесе жұмыс жасау да маңызды[3]. Сонымен қатар, тәрбиеші санитарлық-гигиеналық талаптарды сақтау, бөлменің температуралық режимін бақылау, желдету режимін сақтау секілді элементтерді де ескеріп отыруы тиіс. Балалардың жас ерекшеліктерін есепке ала отырып, оларды өз қауіпсіздігі үшін жауапкершілікке үйрету де тәрбиешінің жұмысының ажырамас бөлігі болып табылады.

Тәрбиешінің отбасы және қоғаммен байланысы

Қауіпсіз орта тек балабақша ішінде ғана емес, баланың үйде және қоғамдық ортада да қауіпсіз сезінуімен байланысты. Осы тұрғыда тәрбиеші ата-анамен өзара сенімді, ашық қарым-қатынас орнатуға міндетті. Бұл байланыс ата-ананың балабақшадағы қауіпсіздікке қатысты саясатын түсінуіне және оны қолдауына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, тәрбиеші ата-аналарға психологиялық кеңестер беріп, бала тәрбиесінде туындайтын қауіп факторларын алдын ала болжауға көмектеседі. Қоғамдық ұйымдармен, жергілікті әкімшілікпен, құқық қорғау органдарымен байланыс орнату арқылы тәрбиеші балабақшадағы қауіпсіздік мәселесін ауқымды деңгейде көтеруге үлес қоса алады. Бұл өз кезегінде мектепке дейінгі ұйымдардың беделін арттырып, ата-аналар мен қоғамның сенімін нығайтады[4]. Ата-аналармен жүргізілетін бірлескен шаралар, семинарлар, тренингтер – бұл бала қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі тәрбиеші жұмысының маңызды бөлігі. Сонымен қатар, тәрбиеші ақпараттық ресурстар арқылы (брошюралар, әлеуметтік желілер, мобильді қосымшалар) қауіпсіздік ережелерін үнемі еске салып, ата-аналармен тұрақты кері байланыс орнатуы тиіс.

Қорытынды

Балабақшада қауіпсіз ортаны құру – тәрбиешінің негізгі және үздіксіз атқаратын кәсіби міндеті. Ол тек техникалық қауіпсіздікпен ғана шектелмей, психологиялық, әлеуметтік, құқықтық және мәдени тұрғыда жан-жақты қамтамасыз етілуі қажет. Тәрбиешінің жеке кәсіби біліктілігімен қатар, адами қасиеттері де балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Осы тұрғыда мектепке дейінгі ұйым басшылары мен мемлекеттік органдар тәрбиешілерді қолдауға, олардың кәсіби дамуына жағдай жасауға ерекше мән беруі тиіс. Қауіпсіз орта – бұл тек белгілі бір ережелер мен талаптардың жиынтығы ғана емес, бұл тәрбиешінің жүрекпен сезініп, шын ықыласпен жасайтын қызметінің нәтижесі. Баланың жан дүниесі мен денсаулығын сақтау –

баршамыздың ортақ міндетіміз. Сондықтан тәрбиешінің бұл саладағы рөлі орасан зор екенін қоғам болып мойындап, лайықты бағалауы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қожахметова, К.Ж. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуда қауіпсіз орта қалыптастыру. – Алматы: «Білім» баспасы, 2022.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z070000319_
3. Сатыбалдиева, Л.М. Мектепке дейінгі мекемелерде балалар қауіпсіздігін қамтамасыз ету. // Педагогикалық шолу. – 2021. – №4. – Б. 34–38.
4. Мусина, А.Ж. Тәрбиеші мен ата-аналар арасындағы өзара әрекеттестіктің маңызы. // Бала мен балабақша. – 2020. – №2. – Б. 21–25.
5. Зубарева И.А. Организация безопасной образовательной среды в ДОУ. – М.: Просвещение, 2021.
6. Антонова Н.Н. Безопасность детей в детском саду. – СПб.: Питер, 2022.
7. Рекомендации ЮНИСЕФ по созданию безопасной среды в ДОУ.
<https://www.unicef.org/kazakhstan/ru/reports/safe-preschool>
8. МОН РК. Нұсқаулық хат мектепке дейінгі ұйымдар үшін (2024–2025 оқу жылы).
<https://www.nao.kz>

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.